Welkom met Pinksteren op de „Dikkenberg"

door A. F. H. Besemer.

De Dikkenberg ligt in het werkgebied van de afdeling Wageningen en omstreken van de KNNV; leden en bestuur van de afdeling verheugen er zich op, dat dit jaar de Pinksterreunie in haar gebied zal plaats vinden en wij roepen u daarom een hartelijk welkom toe . . . Wij hebben het gevoel dat u allen op ons verjaarsfeest komt; de afdeling bestaat dit voorjaar 45 jaar. Wij wensen u toe dat uw verblijf op de Dikkenberg een echt feest zal zijn. Wij stellen ons voor u allen zo uitgebreid mogelijk te laten meegenieten van de vele mooie excursieterreinen, die wij in ons gebied bezitten. Ongetwijfeld verkeren wij, die in de omgeving van de Dikkenberg wonen, vergeleken met vele andere afdelingen, in een bevoorrechte positie.
Zeer afwisselende gebieden zijn vanaf de basis op de Dikkenberg gemakkelijk te bereiken, vooral indien men een fiets meeneemt. Aan dit laatste doet men goed, al was het maar om zeker te ervaren, dat het „berg" in de naam geen mop is. Vanaf het station Ede (20 m + NAP) gaat het fietspad

De beek lokt het vee
Foto: P. A. Keyzer

geleidelijk, maar duidelijk voelbaar omhoog; wij passeren het hoogste punt van dit gebied, de top van de Dikkenberg (49,6 m) en dalen dan weer af naar het congresterrein op de oostelijke glooiing van de berg (40 m + NAP). De Dikkenberg is afwisselend bedekt met bos, voornamelijk grof dennebos en heide. Naar het Noorden sluit deze heide vrijwel aan bij het grote complex van de Ginkelse heide; een kudde schapen houdt de heide goed in stand. Het bos in de omgeving van het kamphuis op de Dikkenberg bestaat in hoofdzaak uit naaldhout, hier en daar afgewisseld met kleine stukjes eiken-berkenbos. Dit type bos op de droge Veluwse grond komt pas laat in het voorjaar tot ontwikkeling; met Pinksteren is de ontwikkeling van de plantengroei er nog niet uitbundig . . . Juist hierdoor zal het mogelijk zijn te ervaren, dat de KNNV-ers niet de eerste bewoners van dit gebied zijn. De praehistorische vondsten bewijzen dat wel duidelijk. Op de heide van de Dikkenberg heeft men „smidsen" gevonden, waar in de vuursteentijd wapens en gebruiksvoorwerpen uit vuursteen gemaakt werden. Als u geluk hebt vindt u wellicht scherven vuursteen, die tekenen van bewerking tonen. Nog zeer onlangs werd in deze omgeving een zeer gave en goed bewerkte stenen bijl gevonden.
Ook van andere oude culturen vindt men sporen vlak bij onze basis, nl. een

aantal vrij gave klokbekergraven. Prof. Giffen heeft enige van deze graven onderzocht en daarin een aantal zeer gave klokbekers gevonden.
Men vindt op de Dikkenberg ook nog sporen van een jongere geschiedenis. In het boekje van ir Roorda v. Eysinga over de „Veluwezoom" leest men dat van kasteel Doorwerth af grote wegen in noordwestelijke richting liepen; langs deze wegen vond handelsverkeer plaats, vooral transport van turf, die gestoken was in de venen, rond Ederveen, in Veenendaal in de Gelderse vallei. Wij hopen met Pinksteren aan deze sporen uit vroeger tijd, die thans nog in het landschap te zien zijn, een excursie te wijden.

Maar genoeg over deze oude tijden. We dalen liever vanaf ons kampterrein het beekdal in van de Molenbeek. Dit is een oud dal, maar de beek, die er in stroomt, is jong. Hebt u al eens een beek gezien die niet in het laagste deel van het dal stroomt? Welnu, dit wordt hier vertoond; de beek loopt langs de rand van het dal, ongeveer ter halver hoogte van de dalwand. Hoewel bij oppervlakkige beschouwing de beek en het aangrenzende landschap er natuurlijk uitzien, is het toch duidelijk dat de loop van deze beek mensenwerk is.

De beek heeft geen rijke fauna; het water is koud en bevat weinig grindbanken. Men ziet er wat stekelbaarsjes en de gebruikelijke waterinsecten. De typische beekbewoners, zoals de Beekprik en het napvormige stukje *Ancylus fluviatilis*, die beide zo goed aan stromend water zijn aangepast, vindt men slechts zelden meer in de Molenbeek! Deze kunnen wij nog wel vinden in de Heelsumse beek, waar we met een excursie langs gaan om dan in de bovenloop van deze beek het bezit van „Natuurmonumenten" te bezoeken, dat zo bekend is om zijn zeer oude, grillig gevormde „Wodanseiken".
Het beekgebied is niet alleen belangwekkend uit botanisch of landschappelijk oogpunt; ook de vogelliefhebbers zullen het kunnen appreciëren. Wij zullen er nachtegalen gaan beluisteren en kunnen nagaan hoe groot hun territoria zijn; ook nachtzwaluwen zullen wij 's avonds horen snorren en wellicht lukt het de nesten te tonen. In de bossen van Oosteren, tussen Quadenoord en de weg Bennekom-Heelsum, broeden de laatste jaren havik, wespendief en Zwarte Specht.
Genoeg over de naaste omgeving van ons kamphuis; onze excursies zullen ons verder voeren per fiets of bus. Het echtpaar De Vries zal u op een vroege ochtend meenemen naar de rand van de „Wageningse berg". Zij zullen u kunnen vertellen van het werk dat de Wageningse vogelgroep al vele jaren, naar analogie van „Vogels in hun domein" van Tinbergen, onder hun leiding verricht.
Na de excursie volgt een bezoek aan het Arboretum van de Landbouwhogeschool (langslapers kunnen zich dan aansluiten). Dit Arboretum bevat uitgebreide collecties heesters en bomen. Het zal er met Pinksteren heel mooi zijn; de *Prunus*- en *Malus*-soorten zijn uitgebloeid, maar de grote collectie Meidoorns is dan wellicht op haar mooist. Door de grote verscheidenheid van heesters worden het hele jaar door vogels aangelokt; vrij geregeld broedt er de Appelvink.
Enkele excursies per fiets of bus zullen ons verder van huis voeren. Wij laten de grote bustochten, die reeds in het voorlopige programma aangekondigd werden, buiten beschouwing, doch willen nog enige mooie excursieterreinen memoreren, die wij per fiets of met de lijnbussen bereiken kunnen.
Vanuit Wageningen gaan wij Westwaarts langs de Grebbedijk, met zijn

rijke fluviatiele begroeiing, waarin Kruisbladwalstro, Kruisdistel, Cichorei en Kattendoorn opvallen. Zij maken de dijk met Pastinaak, Wilde Peer, Wambuisknoop tot een kleurig geheel, van wit, rood, blauw, paars, geel en rose . . . Bij de Grebbesluis passeren wij de Grift, de grens tussen Gelderland en Utrecht en bereiken de Grebbeberg. Hier heeft de Utrechtse heuvelrug zijn Zuidelijke begrenzing met een steile helling naar het Rijndal. Boven van de berg heeft men een prachtig uitzicht over de Betuwe. Dat wist men reeds lang voor ons . . . In de Romeinse tijd stond hier vermoedelijk een wachttoren, die de Romeinse weg door de Betuwe naar Utrecht bewaken moest. Met Pinksteren is de flora op de Zuidhelling van de Grebbeberg zeer uitbundig. Rijk bloeit er de Sleedoorn, maar ook andere minder algemene of zelfs zeldzame planten.
Vanaf de Grebbeberg zwenken wij naar het Noorden, de Gelderse Vallei in. Van dit vroeger botanisch zo rijke gebied is door herverkaveling en ontwatering weinig meer over . . . Nog broeden er vele weidevogels, die de Wageningse vogelgroep op haar vaste route geregeld bestuderen. Enkele orchideeënrijke klavergraslanden zijn gespaard gebleven en worden verder beschermd. In het voorjaar bloeien er volop Moeras-wespenorchis, Handekenskruid en een welriekende Nachtorchis.
Nog hebben wij niet alle excursieterreinen genoemd, die wij met Pinksteren kunnen bezoeken; de omvang van het artikel maakt dat wij er niet uitgebreid op in kunnen gaan. Wij noemen u alleen de Duno — de omgeving van Doorwerth; hier groeit *Aristolochia*, de Pijpbloem, vermoedelijk reeds lang geleden uit een kasteeltuin ontsnapt. — Verder gaan wij nog naar de omgeving van Renswoude in fort Daatselaar, een prachtig ruig gebied, met allerlei vochtige bosjes en houtwalletjes, die botanisch de moeite waard zijn.
In Oostereng zullen wij zien hoe de moderne bosbouw zich de bossen van de toekomst denkt.
En wat denkt u? Ja natuurlijk. U komt ook met Pinksteren.

Indrukken van een Brabants Vogelreservaat

door de Vogelwerkgroep afd. Tilburg

Het landgoed „De Utrecht" bij Esbeek, ten Z.O. van Tilburg, is een begrip geworden voor de nog jonge vogelwerkgroep te Tilburg. Het gehele jaar door zijn er interessante ontdekkingen te doen door de verscheidenheid van vogelsoorten, in de hand gewerkt door afwisseling van terreintypen: Complexen naaldhout van verschillende aard, opgaand en laag loofbos, waar het beekje de Reuzel doorheen kronkelt, hoge en lage heide met vennen en slecht toegankelijk broekland. Hier en daar ligt een boerderij met wei- en bouwland tussen de bossen.

Goorven te Esbeek Foto: G. Bogaers

Totnogtoe werden alleen al door ons 95 vogelsoorten als